

Паважаныя сябры!

Апошнім часам адносна нефармальнай адукацыі актывізаваліся дыскусіі, у якіх абмяркоўваюцца, між іншым, пытанні: **Што з'яўляецца нефармальнай адукацыяй і якая яе роля ў развіцці грамадства? Хто з'яўляецца правайдерам нефармальнай адукацыі і ў чым асабліваць навучання ў гэтай сферы? Як стасуюцца між сабой паняцці «нефармальна» і «дадатковая адукацыя» і г.д.**

У значнай ступені абмеркаванне гэтых пытанняў адбылося пад час працы традыцыйнага ўжо Фестывалу нефармальнай адукацыі, што прайшоў у снежні 2014 года. На гэты раз асноўнай мэтай форуму быў разгляд ролі, якую адыгрывае нефармальна адукацыя на карысць грамадства. На працягу двух дзён удзельнікі V Фестывалу абмяркоўвалі актуальныя пытанні пад час плянарных пасяджэнняў і круглых сталаў, дзяліліся досведам на шматлікіх майстар-класах і прэзентацыях, мелі магчымасць узяць удзел у конкурсу «Падзея года» ў сферы нефармальнай адукацыі. Па выніках працы была прынята адмысловая Рэзалюцыя, у якой адлюстроўваюцца ключавыя тэндэнцыі развіцця нефармальнай адукацыі, фіксуюцца «кропкі росту» і прапануюцца канкрэтныя шляхі развіцця.

Матэрыялы гэтага нумара, якія ў асноўным прысвечаны V Фестывалу нефармальнай адукацыі, на нашу думку, дазваляць чытачам убачыць розныя аспекты гэтай падзеі і класці сваю ўласную змястоўную мазаіку.

З свайго боку хацелася б падзяліцца шэрагам заўваг адносна вызначаных напачатку пытанняў.

Нефармальна адукацыя як з'ява ўзнікла не сёння. У Беларусі, як і ў іншых краінах свету, яна мае доволі доўгую гісторыю. У яе развіцці можна вылучыць некалькі этапаў, якія ў значнай ступені супадаюць з перыядамі кардынальных пераменаў у грамадска-палітычным жыцці краіны і грамадства. Іншая справа, што роля, магчымасці і інфраструктура нефармальнай адукацыі сталі прынцыпова змяняцца з другой паловы XX стагоддзя. Гэта было звязана з новымі тэндэнцыямі развіцця сучаснага свету (працэсы глабалізацыі, змяненне дэмаграфічнай сітуацыі, выкарыстанне сучасных інфармацыйных тэхналогій, кардынальныя перамены на рынку працы і г.д.). І фундаментальнай асновай сацыяльна-эканамічнага прагрэсу ў XXI стагоддзі становіцца рэалізацыя канцэпцыі адукацыі на працягу ўсяго жыцця (**Lifelong Learning**), г.зн. пераход ад навучання на ўсё жыццё да навучання праз усё жыццё. І неад'емнымі часткамі адукацыі на працягу ўсяго жыцця вызначаюць: фармальную, нефармальную і інфармальную адукацыю.

У гэтай катэгарызацыі да фармальнай адукацыі адносяць іерархічную, у храналагічным парадку градуваную сістэму адукацыі: ад школы, праз універсітэт, якая ўключае агульную акадэмічную вучобу, розныя спецыялізаваныя праграмы і ўстановы, якія забяспечваюць тэхнічную і прафесійную адукацыю.

Інфармальным навучаннем лічыцца працэс, у якім кожны набывае погляды, каштоўнасці, навыкі і веды з штодзённага вопыту і атрымлівае адукацыйны ўплыў з рэсурсаў свайго асяроддзя — пачынаючы ад сям'і і суседзяў, ад працы і гульняў, бібліятэкі і сродкаў масавай інфармацыі.

Нефармальную адукацыю можна вызначыць як любое арганізаванае і сістэматызаванае навучанне, што ажыццяўляецца за межамі сістэмы фармальнай

адукацыі, дапаўняе яе, забяспечваючы засваенне тых уменняў і навыкаў, якія неабходныя для сацыяльна і эканамічна актыўнага грамадзяніна краіны. Гэтая адукацыйная дзейнасць структураваная, яна мае адукацыйную мэту, пэўныя часовыя рамкі, інфраструктурную падтрымку і адбываецца свядома. Атрыманыя веды звычайна не сертыфікуюцца, хоць гэта і магчыма.

Падзяленне адукацыі на тры сферы носіць, перш за ўсё, арганізацыйна-адміністрацыйны характар. Фармальна адукацыя звязваецца з рознымі навучальнымі ўстановамі, нефармальна — з грамадскімі інстытутамі і іншымі арганізацыямі, а інфармальна ахоплівае ўзаемадзеянне ў паўсядзённым жыцці — з сям'ёй, сябрамі і калегамі па працы. Разам з тым варта адзначыць, што дадзены падзел мае і якасныя падставы. Можна вызначыць наступныя характарыстыкі нефармальнай адукацыі: арыентацыя на канкрэтныя адукацыйныя запыты розных сацыяльных, прафесійных і дэмаграфічных груп насельніцтва; высокі ўзровень матывацыі і ўнутранай адказнасці дарослых людзей за вынікі свай адукацыйнай дзейнасці; забеспячэнне магчымасці лепш разумець і, калі неабходна, змяняць навакольную сацыяльную структуру; мабільнасць і гнуткасць у арганізацыі і метадах навучання.

З уступленнем у сілу Кодэкса аб адукацыі Рэспублікі Беларусь актыўна дыскусуюцца пытанне суаднесення паміж сабой двух з'яў ці паняццяў — нефармальнай адукацыі і дадатковай адукацыі.

Увогуле, паняцце «нефармальна адукацыя» не выкарыстоўваецца ў прававым полі нашай краіны. У Кодэксе і іншых нарматыўна-прававых дакументах выкарыстоўваецца паняцце «дадатковая адукацыя». Пры гэтым асобна рэгулююцца дзве сферы — «дадатковая адукацыя дзяцей і моладзі» і «дадатковая адукацыя дарослых».

У цэнтры ўвагі існуючага заканадаўчага поля дадатковай адукацыі знаходзяцца, перш за ўсё, установы адукацыі і ўстановы дадатковай адукацыі, якія ў асноўным арыентаваны на павышэнне ўзроўню прафесійных ведаў, павышэнне кваліфікацыі і перападрыхтоўку ўдзельнікаў навучання. Але шэраг норм заканадаўства адносіцца фактычна да любога арганізаванага навучання і распаўсюджваецца на дзейнасць «іншых арганізацый» (правайдараў нефармальнай адукацыі — камерцыйных і некамерцыйных арганізацый, дзяржаўных устаноў сацыяльнай і культурнай-масавай сферы і г.д.).

Здаецца, што няма вялікага сэнсу ў прамым высвятленні ўзаемаадносін гэтых двух паняццяў — нефармальнай і дадатковай адукацыі. Вельмі важны кантэкст, дыскус пры гэтым. І факсавацца трэба на тым, каб адукацыйных правайдараў было больш, паслугі іх станавіліся якасней і забяспечвалі попыт розных мэтавых груп. І каб дзейнічалі яны не толькі ў буйных гарадах, а па ўсёй краіне. Менавіта гэтаму і спрыяць.

Такім чынам, дзейнасць правадараў нефармальнай адукацыі становіцца важнай складовай часткай адукацыйнага ландшафту нашай краіны. Але без вырашэння шэрагу праблем рамкавых умоў наўрад ці нефармальна адукацыя зможа выйсці на новы якасны ўзровень і ў поўнай ступені выкарыстаць свой патэнцыял. Гэта магчыма дасягнуць, як адзначаецца ў Рэзалюцыі Фестывалу нефармальнай адукацыі — 2014, толькі праз аб'яднанне намаганняў усіх зацікаўленых бакоў. Да гэтага і заклікаем.

Дзмітрый Карпіевіч